

ТЕОДОР ДЕЧЕВ

брутен вътрешен продукт

средна работна заплата

икономика

ДОХОДИ

конкурентноспособност

синдикати и работодатели

ЗАПЛАТИТЕ В БЪЛГАРИЯ -

ПРОБЛЕМЪТ НЕ Е

В ПРЕРАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО,

А В ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТТА

минимална работна заплата

ПРЕРАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

СТОЙНОСТ

икономически климат

компенсация на застите

ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ

Теодор Дечев

**ЗАПЛАТИТЕ В БЪЛГАРИЯ –
ПРОБЛЕМЪТ НЕ Е
В ПРЕРАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО,
А В ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТТА**

2022 г.

ГОДИШНИК на Колеж по туризъм – Благоевград

Том 1/2022

ANNUAL of the College of Tourism – Blagoevgrad

Volume 1/2022

© Теодор Дечев

© Колеж по туризъм – Благоевград

ISSN 2815-407X (Print) мека подвързия

ISSN 2815-4169 (Online) PDF

ЗАПЛАТИТЕ В БЪЛГАРИЯ – ПРОБЛЕМЪТ НЕ Е В ПЕРЕРАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО, А В ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТТА

Доц. д-р Теодор Дечев

Резюме: Повод за написването на този текст е приемането на „Анализ на актуалното състояние на работните заплати в България – изводи и препоръки“ от страна на Икономическия и социален съвет на Република България. Анализът е показателен не само за състоянието на заплатите и доходите, но и за незавидното състояние на социалния диалог в Р. България. Един от най-големите му дефекти е фиксацията върху въпроса за минималната работна заплата в страната. На базата на наличните статистически данни, авторът твърди че минималната работна заплата (МРЗ) не нараства адекватно и устойчиво спрямо производителността на труда и средната работна заплата, тъй като нарастването на МРЗ изпреварва нарастването на Производителността на труда. Ръстът на минималната работна заплата (МРЗ) изпреварва ръста на нарастването на средните заплати, както общо за страната, така и спрямо възнагражденията в частния сектор.

Показано е, че България има много добри показатели по отношение на динамиката на компенсацията на заетите, в частност на съотношението на компенсацията на заетите спрямо Брутният вътрешен продукт (БВП). Разгледано за европейския континент в два исторически периода – от 2005 до 2016 и от 2005 до 2021 година, България има най-големия ръст на дела на компенсацията на заетите спрямо БВП. България има изключително устойчива тенденция на нарастване на дела на компенсацията на заетите спрямо БВП, докато за много от държавите в Европа, през периода 2005 – 2021 се наблюдават сериозни колебания, включително и общо намаляване. Ясно се вижда конвергенцията между случая в България и тези при ЕС27, ЕС28 и Еврозоната, което потвърждава тезата, че що се отнася до преразпределителните механизми и до дела на компенсацията на заетите от БВП, България се е представила отлично през последните 17 години. Всичко това показва още веднъж, че в България проблемът е в размера на БВП, а не в дела на компенсацията от БВП.

България се отличава с висока стойност на съотношението минимална работна заплата към брутен вътрешен продукт на глава от населението (МРЗ/БВП) в сравнение с останалите страни от ЕС за 2020 година, където има регламентирана минимална месечна работна заплата. Ако отчетем съществуването на допълнително заплащане за прослужено време и професионална квалификация, България излиза на първо място в ЕС по този показател. Като типология, съотношението МРЗ/БВП за България се отнася за „Стара

Европа“, а не за „Нова Европа“, колкото и парадоксално да звучи това.

Ако сравним средната работна заплата (СРЗ) в България с МРЗ и респективно СРЗ за страните от Европейския съюз, които имат регламентирана средна месечна работна заплата, ще се види, че за България това съотношение е напълно задоволително. Ако работим в сравнителен европейски план, България съвсем не е „на опашката“ по показателя МРЗ / СРЗ. Ако не се отчитат допълнителните възнаграждения за прослужено време и професионална квалификация, България е на 13-то място от 22 държави, заедно с Обединеното кралство. Ако се отчетат допълнителните възнаграждения, България се изкачва на 12-то място, като преди нея има още четири държави с много близки стойности на парметъра МРЗ / СРЗ. Данните за съотношението СРЗ / МРЗ също подкрепят заключението, че проблемът в политиката по доходите в България не е в преразпределителните механизми.

Изводът е, че първостепенната задача през българската икономика и пред политиката по доходите е увеличаването на БВП, което може да бъде следствие на първо място от повишаването на производителността на труда. Последното, разбира се трябва да бъде дело и на работници и на работодатели, като бъде подпомогано от адекватна държавна политика на подкрепа на конкурентоспособността на българската икономика.

Ключови думи: минимална работна заплата, средна работна заплата, компенсация на заетите, брутен вътрешен продукт, производителност на труда, конкурентоспособност

Resume: This text was written on the occasion of the adoption of the “Analysis of the current state of wages in Bulgaria - conclusions and recommendations” by the Economic and Social Council of the Republic of Bulgaria. The analysis is indicative not only for the state of wages and incomes, but also for the unenviable state of social dialogue in the Republic of Bulgaria.

One of its biggest flaws is its fixation on the issue of the country's minimum wage. Based on the available statistical data, the author claims that the minimum monthly salary (MMS) does not grow adequately and sustainably in relation to labor productivity and the average wage, because the growth of the MMS exceeds the growth of Labor Productivity. Growth in the minimum monthly salary (MMS) is outpacing growth in average wages, both at national level and relative to private sector remuneration.

It is shown that Bulgaria has very good indicators regarding the dynamics of employee compensation, in particular the ratio of employee compensation to Gross Domestic Product (GDP). Considered for the European continent in two historical periods - from 2005 to 2016 and from 2005 to 2021, Bulgaria has the largest growth in the share of employee compensation in relation to GDP. Bulgaria has an extremely

stable trend of increasing the share of employee compensation in relation to GDP, while for many countries in Europe, serious fluctuations, including a general decrease, are observed during the period 2005-2021. The convergence between the case in Bulgaria and those of the EU27, EU28 and the Eurozone is clearly visible, which confirms the thesis that as far as the redistribution mechanisms and the share of compensation of the employed in GDP are concerned, Bulgaria has performed excellently in the last 17 years. All this shows once again that in Bulgaria the problem is in the size of the GDP, and not in the ratio of the compensation compared to the GDP.

Bulgaria is distinguished by a high value of the ratio of minimum monthly salary to gross domestic product per capita (MMS/GDP) compared to other EU countries for 2020, where there is a regulated minimum monthly wage. If we take into account the existence of additional pay for time served and professional qualification, Bulgaria ranks first in the EU in terms of this indicator. As a typology, the MRP/GDP ratio for Bulgaria refers to “Old Europe” and not to “New Europe”, as paradoxical as that may sound.

If we compare the average monthly salary (AMS) in Bulgaria with the minimum monthly salary (MMS) and respectively the average monthly salary (AMS) for the countries of the European Union that have a regulated average monthly wage, it will be seen that for Bulgaria this ratio is completely satisfactory. If we work in a comparative European plan, Bulgaria is not at all “in the queue” according to the MMS/AMS indicator. If additional remuneration for time served and professional qualifications are not taken into account, Bulgaria is in 13th place out of 22 countries, together with the United Kingdom. If the additional remunerations are taken into account, Bulgaria climbs to 12th place, and before it there are four other countries with very close values of the MMS/AMS parameter. The data on the MMS/AMS ratio also supports the conclusion that the problem in Bulgaria’s income policy are not the redistributive mechanisms.

The conclusion is that the primary task for the Bulgarian economy and before the income policy is the increase of GDP, which can be a consequence of the increase in labor productivity on the first place. The latter, of course, should be the work of both workers and employers, supported by an adequate state policy of supporting the competitiveness of the Bulgarian economy.

Keywords: minimum wage, average wage, employee compensation, gross domestic product, labor productivity, competitiveness

Въведение

На основание чл. 5, ал. 1 от Закона за Икономическия и социален съвет (ЗИСС) с Решение № 232 на Министерския съвет от 15.04.2022 г. на Икономическия и социален съвет на Република България беше предложено да разработи

„Анализ на актуалното състояние на работните заплати в България – изводи и препоръки“¹.

Анализът вече е факт и всеки може да се запознае с него, още повече, че той е изключително показателен и дори и със самия си вид ни казва много неща не само за състоянието на заплатите и доходите, но и за меко казано незавидното състояние на социалния диалог в Р. България².

Анализът не е пощаден от редица общи дефекти на икономически климат и на състоянието на индустриалните отношения и на социалния диалог. На първо място в него, както в преобладаващата част от обществените дискусии се носи характерният за редица участници в социалния диалог, че и за цели страни в индустриалните отношения, дух на фиксация върху въпроса за минималната работна заплата в страната. Анализът е на заплатите в цялостния контекст на въпроса, но минималната работна заплата „шества“ и доминира текста му.

От друга страна, не само фетишизирането на въпроса за минималната работна заплата, но и хроничните разногласия между синдикатите и работодателските организации в последно време, както и определена смяна на поколенията и в двата профсъюза, също се е отразила на текста на становището, което в много отношения представлява успоредно излагане на възгледите на работодатели и синдикалисти, а не някакъв текст по който има пълно съгласие. (Както винаги, група III на Икономическия и социален съвет остана в сянката на първите две групи, въпреки че докладчик от нея беше проф. Катя Владимирова – възможно най-адекватен човек за такава задача).

Справедливостта изисква да се признае, че този път представителите на социалните партньори в Икономическия и социален съвет на Р. България, имаха желание да създадат някакъв общ документ и положиха значителни усилия

¹ Предложението формално беше направено с писмо № 03-741 от 15.04.2022 г. на Министерството на труда и социалната политика. Анализът представлява акт по смисъла на член 4, ал. 1 от Закона за икономическия и социален съвет (ЗИСС).

Във връзка с решение на Председателския съвет и на Пленарната сесия, проведени на 22.07.2022 г., временно действаща комисия със съпредседатели заместник-председателите на ИСС от всяка група – Мария Минчева, Пламен Димитров и Богомил Николов, и членове Румяна Георгиева, Ивелин Желязков, Лъчезар Искров, Атанас Темелков (група I - работодатели), Любослав Костов, Асия Гонева, Ваня Григорова, Валери Апостолов (група II - работници и служители), Катя Владимирова, Ралица Йоргова, Детелина Смилкова, Лалко Дулевски (група III - граждански сектор) пое разработването на възложения анализ. За докладчици по акта бяха определени Мария Минчева (Група I – БСК), Пламен Димитров (група II – КНСБ) и Катя Владимирова (група III). На заседания на временната комисия, проведени на 7 октомври 2022 г. и 19 октомври 2022 г., бе разгледан и приет проектът на анализа. На своята пленарна сесия, проведена на 24 октомври 2022 г., Икономическият и социален съвет прие въпросния „Анализ на актуалното състояние на работните заплати в България – изводи и препоръки“.

² Анализ на тема „Анализ на актуалното състояние на работните заплати в България – изводи и препоръки“ (в изпълнение на Решение № 232 на Министерския съвет от 15 април 2022 г.), Икономически и социален съвет на Република България, С., октомври 2022 г., https://esc.bg/wp-content/uploads/2022/11/ESC_4_027_2022.pdf

за това. Особени усилия положи работодателската група I. (Авторът на тези редове беше официално ангажиран като експерт в подготовката на проекта за Анализ на ИСС и това даде възможност процесът да бъде наблюдаван „отвътре“ по протежение на целия ход на подготовката му). Въпреки това, следвайки принципа „махаме всичко, по което няма пълно общо съгласие“, от текста на становището и от приложенията към него отпаднаха важни текстове, единственият недостатък на които беше, че не харесват на председателя на КНСБ.

Така от Анализът отпадна всичко, което би могло да отклони макар и за миг вниманието на публиката от мантрата „Еди какво си в България е най-малкото за територията на ЕС“. Особено пък от мантрата „минималната работна заплата в България е най-малката за страните от ЕС“.

Действително, контролът върху размера на минималната работна заплата в страната е единственият инструмент, с който разполага държавата в политиката по доходите, но дълбокото убеждение на автора на тези редове е, че щеше да е най-добре ако изпълнителната власт у нас нямаше такива прерогативи. За българският начин на определяне на минималната работна заплата, Европейската комисия се е изказала отдавна и оценката ѝ е еднозначна. Начинът на определяне на минималната работна заплата е наречен „неуместен и непрозрачен“.

Преди години това все пак можеше да трогне социалните партньори, по-точно синдикатите, които се съгласяваха да се водят преговори за да бъде предложен някакъв механизъм на договаряне на минималната работна заплата. Това от тяхна гледна точка несъмнено е бил голям компромис, защото минималната работна заплата в България действително се договаря, но не между работодатели и синдикати, а между правителствата и профсъюзите. Профсъюзите предлагат някакво число, разбира се – завишено спрямо търсената стойност, след което правителството включва в средносрочната бюджетна прогноза ужим занижена стойност, която отговаря на точното желание на социалния им партньор. Сделката разбира се включва ангажимент на профсъюзите да не генерират стачни вълни и масови протести, а да се ограничават максимално в тази си дейност – нещо което те коректно спазват.

Разбира се, никой не иска стачки и сътресения в социалния мир, но не това е начинът за постигането спокойствие. Тъжната истина обаче е, че в България, както и в повечето страни от бившия Варшавски договор, тоест новоприетите в ЕС в периода 2004 – 2007 година, работи така нареченият „неокорпоративен модел на индустриални отношения“, при който основната тежест на преговорите между социалните партньори е по оста правителство – профсъюзи, докато работодателските организации са изтласкани в ъгъла с ограничено влияние. Действително, някъде след 2005 година, където поради засилването на работодателските организации, където поради предстоящото влизане в ЕС, където моделите на индустриални отношения са други, работодателските организации започнаха да си отвоюват правото на глас, но въпреки това решаващото влияние

на профсъюзите при определянето на минималната работна заплата остана.

В много други области, работодателските организации успяха да постигнат практикуваната в ЕС равноотдалеченост или по-скоро „равноприближеност“ на изпълнителната власт до социалните партньори. В сферата на минималната работна заплата обаче, профсъюзите запазиха абсолютната си доминация. Известно време те демонстрираха готовност да преговарят за механизъм по който минималната работна заплата да се договаря. На няколко пъти изглеждаше, че социалните партньори са на крачка от постигането на съгласие, но всеки път в последния момент нещо проваляше постигането на договореност.

Вината за провалените възможности за постигане на съгласие между социалните партньори за намиране на работещ механизъм за договаряне на минималната работна заплата може да бъде търсена у всички участници в преговорите.

Справедливостта изисква да се признае, че работодателите на няколко пъти допуснаха тактически грешки и проиграха възможността да се споразумеят със синдикатите за търсения механизъм за договаряне на минималната работна заплата. Винаги в последния момент се намираше някоя организация, която да заяви несъгласието си. Едновременно с това обаче, от днешна гледна точка може отговорно да се твърди, че синдикатите с удоволствие приемаха всяка възможност за провал на преговорите. При тях, всеки провал беше посрещан почти с ентузиазъм, защото това доближаваше нещата до така мечтаното „автоматично определяне на минималната работна заплата по формула“.

Така се стигна до днешното състояние, при което профсъюзните представители абсолютно невъзмутимо заявяват в очите на работодателите, че след като толкова време не се е постигнало съгласие, най-добре е да се приеме формула за автоматично изчисляване на минималната работна заплата. От това явление до предлагането на примитивната формула $MPЗ = 0,5 \times CPЗ$ (където $MPЗ$ = минимална месечна работна заплата, а $CPЗ$ е средната месечна работна заплата в страната) оставаше само крачка и тя беше направена от министъра на труда и социалната политика в правителството на Кирил Петков – г-н Гьоков.

Междувременно, вече се беше стигнало до интересната ситуация, при която 131 конвенция на Международната организация по труда (МОТ) за минималната работна заплата, беше ратифицирана в България по предложение на работодателите, а не на синдикатите. Мотивът на работодателите беше свързан преди всичко с факта, че в 131 конвенция на МОТ изрично е подчертано, че минималната работна заплата трябва да бъде освен всичко друго и функция на производителността на труда. Профсъюзите нямаха как да се противопоставят на ратификацията на конвенция на МОТ, но единственият резултат от този акт е, че конвенцията в момента не се спазва.

Всъщност, за никого не е тайна, че статистическите данни и сравнителният анализ на ръста на минималната месечна работна заплата ($MPЗ$) и произ-

водителността на труда за периода от 2010 до 2022 година в страната, показват че МРЗ не нараства адекватно и устойчиво спрямо производителността на труда и средната работна заплата, тъй като нарастването на МРЗ изпреварва нарастването на Производителността на труда. За разглеждания период 2010 – 2021/2022 г. – МРЗ и СРЗ изпреварват ръста на производителността на труда, като МРЗ изпреварва ръста на нарастването на средните заплати, както общо за страната, така и спрямо възнагажденията в частния сектор.

I. Неудобните факти за размера на компенсацията на заетите в България

Трябва да се отчете фактът, че България има много добри показатели по отношение на динамиката на компенсацията на заетите³, в частност на съотношението на компенсацията на заетите спрямо Брутният вътрешен продукт (БВП). Разгледано за европейския континент в два исторически периода – от 2005 до 2016 и от 2005 до 2021 година, България има най-големия ръст на дела на компенсацията на заетите спрямо БВП.

За 2005-2016 ръстът е от 33,7% на 41,2% или ръст с 7,5 процентни пункта. За 2005-2021 ръстът е от 33,7% на 45,5% или ръст с 11,8 процентни пункта. И за двата исторически периода, това е най-големият ръст на дела на компенсацията на заетите спрямо БВП в Европа. (*Виж приложение № 1*).

Освен това, през 2021 година, делът на компенсацията на заетите спрямо БВП за ЕС 27 възлиза на 47,7 % срещу 45,5% за България. България има изключително устойчива тенденция на нарастване на дела на компенсацията

3 В националните сметки; компенсацията на наетите лица (D.1) се определя като общото възнагаждение, в пари или в натура, дължимо от работодател на наето лице в замяна на работата, извършена от последния през отчетен период. (ESA 2010, параграф 4.02)

Компенсацията на наетите лица се състои от надници и заплати в брой или в натура (D.11) и актуалните социални осигуровки, вменени на работодателя (D.121 и D.122).

Съгласно условията на BPM6 § 11.17 компенсацията на служителите има три основни компонента: надници и заплати в брой, надници и заплати в натура и социални осигуровки, заплащани от работодателя. Компенсацията на наетите лица се записва, когато работодателят (производителната единица) и наетото лице са резиденти в различни икономики.

Трансграничните наети включват сезонни или краткосрочни работници (наети за по-малко от една година) и гранични работници, които са жители на една икономика и работят в друга икономика. Наетите, които не са жители на дадена държава (със съответната икономика), които са наети като домашни помощници или домакини (за по-малко от една година) от местни домакинства, също се третираат като чуждестранни работници.

Тъй като посолствата, консулствата, военните бази и т.н. се считат за екстериториални по отношение на икономиките, в които се намират, компенсацията, която се получава от местния персонал (граждани на държавата домакин) на тези институционални образувания, се класифицира като дължима на местни субекти от външни (нерезидентни) субекти.

Компенсацията дължима на служители на международни организации, които са екстериториални образувания, представляват постъпления от чуждестранни лица.

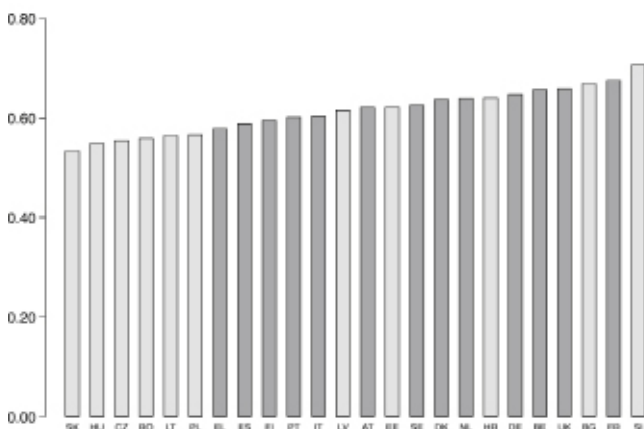
Виж в: Eurostat, Statistics Explained, Glossary: Compensation of Employees, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Compensation_of_employees

на заетите спрямо БВП, докато за много от държавите в Европа, през периода 2005 – 2021 се наблюдават сериозни колебания, включително и общо намаляване. За историческия период 2005-2021, държавите с намаление на дела на компенсацията на заетите спрямо БВП са: Ирландия (12,5 процентни пункта), Румъния (1 п. п.), Полша (1,8 п. п.), Унгария (4,5 п. п.), Хърватско (1,5 п. п.), Испания (0,2 п. п.), Люксембург (1,5 п. п.), Финландия (0,6 п. п.), Белгия (0,9 п. п.), Исландия (1,6 п. п.).

От направеното сравнение между дела на компенсацията на заетите от БВП за ЕС27, ЕС28, Еврозоната и България (двете таблици в *приложение № 2*), ясно се виждат две неща. При ЕС27, ЕС 28 и Еврозоната, делът на компенсацията на заетите като цяло е установен. През целия разглеждан период 2005-2021 година, той варира в интервал по-малък от два процентни пункта.

За България е налице тенденция на постоянно повишаване на дела на компенсацията на заетите спрямо БВП, като разликата между 2005 и 2021 е 11,8 процентни пункта. Най-голямата разлика е между 2007 и 2021 година – 13,3 процентни пункта. Ясно се вижда конвергенцията между случая в България и тези при ЕС27, ЕС28 и Еврозоната, което потвърждава тезата, че що се отнася до преразпределителните механизми и до дела на компенсацията на заетите от БВП, България се е представила отлично през последните 17 години.

Освен това, има изследвания на дела на компенсацията на заетите в страните от Централна и Югоизточна Европа⁴, които сочат, че при сравнение между „аджустираните“ данни за 24 европейски държави⁵, България е на трето място по дела на компенсацията на заетите (с дял на компенсацията 0,665 %), изпреварена само от Словения (с 0,713%) и Франция (с 0,67%).

Компенсация на заетите в Централна и Източна Европа според István Kónya, Judit Krekó and Gábor Oblath

4 Kónya, István, Judit Krekó and Gábor Oblath, Labor shares in the old and new EU member states – Sectoral effects and the role of relative prices, Economic modeling, Vol. 90, August 2020, pp. 254-272, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264999319316967>

5 Поредността на изследваните държави по размера на дела на компенсацията на заетите от най-малък към най-голям е: Словакия, Унгария, Чехия, Румъния, Литва, Полша, Гърция, Испания, Финландия, Португалия, Италия, Латвия, Австрия, Естония, Швеция, Дания, Нидерландия, Хърватско, Германия, Белгия, Обединеното кралство, България, Франция и Словения.

Всичко това показва още веднъж, че в България проблемът е в размера на БВП, а не в дела на компенсацията от БВП.

II. Големият дял на минималната работна заплата към brutния вътрешен продукт на един зает

България се отличава с висока стойност на съотношението МРЗ/БВП в сравнение с останалите страни от ЕС за 2020 г., където има регламентирана минимална месечна работна заплата. (Сравнението е дадено в двете таблици на приложение № 4).

За България, ако отчетем съществуването на „класовете“ $1,1 \times (\text{МРЗ} / \text{БВП}) = 1,1 \times 0,5866 = 0,6453$, като така излизаме на първо място в ЕС по този показател.

Ако не се отчитат „класовете“, ние споделяме второ-четвърто място след Румъния, заедно с Испания и Франция, с които се движим „в пакет“ с много малка разлика. Като типология, съотношението МРЗ/БВП за България се отнася за „Стара Европа“, а не за „Нова Европа“, колкото и парадоксално да звучи това.

Факт е, че е налице постоянно нарастване на относителния дял на МРЗ спрямо измерената годишна производителност на човек, както по отношение на произведения брутен вътрешен продукт (БВП), така и по отношение на brutната добавена стойност (БДС).

III. Съотношението на средната работна заплата към минималната работна заплата

Ако сравним средната работна заплата (СРЗ) в България с МРЗ и респективно СРЗ за страните от Европейския съюз, които имат регламентирана средна месечна работна заплата, ще се види, че за България това съотношение е напълно задоволително⁶.

Вижда се, че ако отчетем, макар и приблизително допълнителните възнаграждения, които се начисляват средно върху МРЗ в България, страната ни става европейски лидер за 2017 година по размер на съотношението МРЗ / СРЗ. Подобна би била картината и за другите години. Тук просто е показано, че съотношението СРЗ / МРЗ в България не от вчера е напълно задоволително.

Също така, ако работим в сравнителен европейски план, България съвсем не е „на опашката“ по показателя МРЗ / СРЗ. Ако не се отчитат допълнителните възнаграждения за прослужено време и професионална квалификация, България е на 13-то място от 22 държави, заедно с Обединеното кралство. (Виж приложение № 5). Ако се отчетат допълнителните възнаграждения, България се изкачва на 12-то място, като преди нея има още четири държави с много

⁶ В приложение № 3 е представено в пълен вид изчисляването на средно претеглената минимална brutна месечна работна заплата и на средно претеглената средна brutна месечна работна заплата за страните от ЕС, които имат регламентирана средна месечна работна заплата. Численият пример е за 2017 година.

близки стойности на парметъра МРЗ / СРЗ.

Изложените по-преди данни за размера на съотношението на компенсацията на заетите в България и сравнението им с данните за останалите европейски страни и средно за ЕС и за Евроразоната навеждат на извода, че проблемът в политиката по доходите в България не е в преразпределителните механизми, нито в дела на компенсацията на заетите. Данните за съотношението СРЗ / МРЗ също подкрепят горното заключение, що се отнася до преразпределителните механизми.

Между другото, изложените данни в сравнителен план за съотношението МРЗ / СРЗ за 22 държави от ЕС, заедно с Обединеното кралство (виж приложение № 5) показват, че има смисъл в предложението България да възприеме определянето на минималната си работна заплата като процент от средната работна заплата (СРЗ), отговарящ на средния за страните от Европейския съюз.

IV. За темповете на растеж на средната месечна работна заплата, минималната месечна работна заплата и производителността на труда в България

Да проследим съотношението на средната месечна работна заплата в страната и производителността на труда. За целта ще използваме данните на НСИ, както и прогнозните данни на Министерство на финансите за 2022 г. в периода 2010 – 2022 година⁷. През този период са налице промени в посока нагоре на осигурителните вноски, както и за наетите в частния сектор, продължава да съществува и да се прилага т.н. „клас прослужено време“, който за държавните служители беше отменен. От последните промени през 2007 г. т.н. „клас прослужено време“ се нарича „допълнително трудово възнаграждение за трудов стаж и професионален опит“, като за трудов стаж и професионален опит се зачита не само времето, което наетия работник е работил при настоящия си работодател, но и за всички предходни години трудов стаж, през които е работил при друг работодател на сходна или същата работа.

Средна брутна работна заплата общо за страната по месеци за периода 2010 - 2021 г. в левове												
година	януари	февруари	март	април	май	юни	юли	август	септември	октомври	ноември	декември
2010	614	613	639	646	643	639	640	633	652	655	673	698
2011	661	661	686	708	696	689	690	683	702	707	724	755
2012	701	701	731	740	736	731	729	723	743	754	756	786

⁷ През разглеждания период не са настъпвали промени в облагането на доходите на физическите лица (плосък данък), което не налага да се правят допълнителни изчисления, с които да се елиминират ефектите на този пряк данък.

2013	747	740	770	781	775	763	775	755	780	795	795	822
2014	795	780	817	836	818	806	816	794	820	839	833	866
2015	856	839	882	897	873	868	879	858	885	902	905	937
2016	917	904	943	962	942	936	947	923	954	982	974	1 012
2017	995	987	1 036	1 060	1 035	1 027	1 039	1 008	1 064	1 084	1 078	1 123
2018	1 079	1 055	1 113	1 152	1 117	1 126	1 132	1 107	1 148	1 164	1 159	1 215
2019	1 198	1 190	1 252	1 288	1 252	1 256	1 256	1 226	1 269	1 297	1 298	1 352
2020	1 323	1 308	1 321	1 323	1 333	1 355	1 387	1 335	1 397	1 442	1 402	1 468
2021	1454	1431	1500	1542	1530	1505	1533	1485	1543	1581	1579	1676
2022	1566	1544	1668									

Средна брутна месечна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение					
	I	II	III	IV	IV вкл. годишни премии
2018	1082	1132	1129	1180	1221
2019	1213	1265	1250	1315	1369
2020	1317	1337	1373	1437	1505
2021	1462	1525	1520	1612	1695
2022	1593				

Според данни на Националния статистически институт в периода 2010 г. - 2021 г. средната брутна месечна работна заплата (СБМРЗ) е нараснала от 614 лева на 1676 лева, тоест над 2,7 пъти, като разполагаемия доход след приспадане на личните осигурителни и здравни вноски и данък общ доход, при най-масовата 3-та категория труд е достигнал до 1300 лева.

В кризисната 2020 г. СБМРЗ е нараснала с 9,1%. С двуцифрен темп нараства и средната месечна работна заплата през последното тримесечие на 2020 г. спрямо същия период на 2021 г. – 12,2%. А за периода от началото на COVID кризата до края на 2021 година СБМРЗ е нараснала с 22,4%.

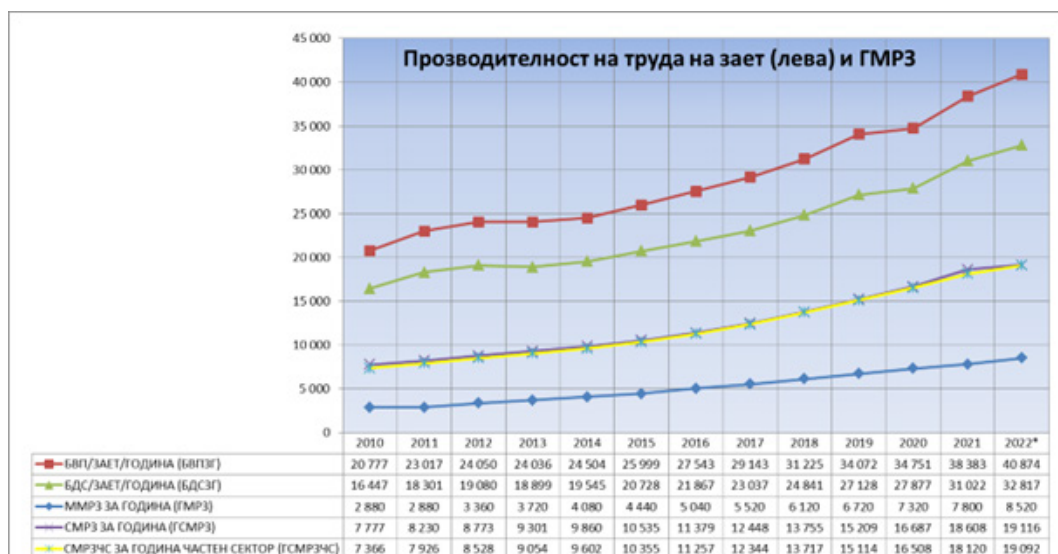
В същото време през първото тримесечие на 2022 година се наблюдава лек спад на средната брутна месечна работна заплата спрямо предходното четвърто тримесечие на 2021 г. с около 1,2 на сто, но спрямо първо тримесечие на 2021 г. отново имаме ръст на СБМРЗ от близо 9 на сто.

Данните за брутна добавена стойност (БДС) и брутният вътрешен продукт (БВП) с които ще работим са в текущи цени, защото това дава възможност за правилно съпоставяне на данните на минималната месечна и годишна работна заплата с измерената производителност на труда (ПТ)⁸. Тук се използва произво-

⁸ Производителността на труда се изразява чрез количеството произведена продукция или извършена работа от едно лице от персонала за единица време, или чрез изразходваното време за създаване на единица продукция, респективно за извършване на единица работа.

дителността на труда (ПТ) за извършена работа от едно лице за единица време.

Резултатите се илюстрират от представената по-долу диаграма с таблица за числените данни. С квадратчета са отбелязани стойностите на БВП на един зает годишно; с триъгълничета са отбелязани стойностите на БДС на един зает годишно; с хиксове са отбелязани стойностите на средната месечна работна заплата за една година (ГСМРЗ), като със светла линия са свързани стойностите за частния сектор, а с тъмна линия – общите стойности за цялата икономика. (Реално на диаграмата двете линии съвпадат, но стойностите разбира се са различни). С ромбчета са отбелязани стойностите на минималната месечна работна заплата за една година (ГМРЗ).

Резултатите от направеното сравнение показват, че:

БВП на заето лице за разглеждания период е нараснал 1,967 пъти – от 20777 лв. през 2010 г. на 40874 лв. през 2022 г., според прогнозата на министерството на финансите (МФ) (38383 през 2021 г.).

БДС на заето лице за разглеждания период е нараснала 1,995 пъти – от 16447 лв. през 2010 г. на 32817 лв. през 2022 г., според прогнозата на Министерството на финансите (МФ) (31022 през 2021 г.).

Годишната средна работна заплата е нараснала 2,458 пъти – от 7777 лева през 2010 г. на 19116 лв. през 2022 г., според прогнозата на Министерството на финансите (МФ) (18608 през 2021 г.).

Годишната средна работна заплата в частния сектор е нараснала около 2,592 пъти – от 7366 лв. през 2010 г. на 19092 лв. през 2022 г., според прогнозата на Министерството на финансите (МФ) (18120 лв. през 2021 г.).

При сравнение на данните за годишната минимална работна заплата (ГМРЗ) и за годишната средна работна заплата (общо), както и за частния сектор по години, се наблюдава по-висок ръст на МРЗ спрямо ръста на годишната средната работна заплата.

Годишната минимална работна заплата годишно е била 2 880 лева през 2010 г., през 2021 година е била 7 800 лева, а през 2022 г. се очаква да е 8520 лева (при 710 лева минимална месечна работна заплата), което прави ръст от 2,7 пъти към 2021 г., съответно ръст от 3 пъти към 2022 г., т.е. ръста на МРЗ изпреварва ръста на нарастването на средните заплати, както общо за страната, така и спрямо възнагажденията в частния сектор.

V. Съотношението между минималната и средната работна заплата (МРЗ и СРЗ) в страните от ЕС, които имат регламентирана минимална работна заплата

Ако направим сравнение на съотношението МРЗ / СРЗ за държавите от Европейския съюз (ЕС), където има регламентирана минимална работна заплата (тук са включени и държавите, където има регламентирана почасова или седмична минимална работна заплата със съответното преизчисление), ще видим че България съвсем не стои зле спрямо останалите европейски страни. (Сравнението е дадено в *приложение № 5*, за периода от 2012 до 2021 година, като за 2021 има данни само за четири държави, тъй като все още няма статистически данни за средните работни заплати за повечето европейски държави).

За България съотношението МРЗ / СРЗ е: 43,9 % за 2020 година. $1,1 \times 43,9 = 48,29 \%$. Ако сравняваме по стойността на МРЗ / СРЗ без корекцията за допълнителните възнагаждения в България (тоест сравняваме нетната МРЗ с брутната СРЗ, което не е коректно и издържано) ще се види, че този параметър за страната ни е по-висок отколкото в: Чехия (42,0%), Германия (41,5%), Естония (42,6 %), Франция (46,8% за 2019 г.), Латвия (39,5%), Унгария (41,8%), Малта (43,3%), Нидерландия (43,7% - един и същ процент за целия период от 2017 до 2019 включително), Словакия (43,6%).

В сравнение със съседни балкански държави, за които имаме данни, България е с по-висок показател МРЗ / СРЗ от Черна гора (41,9%).

От разгледаните 22 държави от ЕС (към тях е включено и Обединеното кралство), България се оказва на „фаталното 13-то“ място в средата на списъка. Ако обаче работим с коригирания размер на съотношението МРЗ / СРЗ, който е 48,29 %, тогава България се придвижва с едно място нагоре (на 12-то място) и освен това вече се „движи в пакет“ с още четири държави от ЕС: Хърватско (48,5 %), Люксембург (50,0%), Полша (50,5 %) и Португалия (50,8 %).

Това изчисление показва по безспорен начин, че ако работим в сравнителен план, България съвсем не е „на опашката“ по показателя МРЗ / СРЗ. Последното показва, че има смисъл в предложението България да възприеме определянето на минималната си работна заплата като процент от средната работна заплата (СРЗ), отговарящ на средния за страните от Европейския съюз.

VI. Съотношението между минималната работна заплата и brutния вътрешен продукт на един зает в страните от ЕС, които имат регламентирана минимална работна заплата

Много важно сравнение, което дава нагледна представа за „тежестта“ на минималната работна заплата в България е сравнението на съотношението на минималната работна заплата към brutния вътрешен продукт на един зает - МРЗ/БВП за България и останалите страни от ЕС за 2020 година, където има регламентирана минимална месечна работна заплата. (Сравнението е дадено в двете таблици на *приложение № 4*).

За България, ако отчетем съществуването на „класовете“ $1,1 \times (\text{МРЗ} / \text{БВП}) = 1,1 \times 0,5866 = 0,6453$. По този начин, ние излизаме безапелационно на първо място.

Ако не се отчитат „класовете“, ние споделяме второ-четвърто място след Румъния, заедно с Испания и Франция, с които се движим „в пакет“ с много малка разлика.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ:

Статистическите данни и сравнителният анализ на ръста на минималната месечна работна заплата (МРЗ) и производителността на труда за периода от 2010 до 2022 г. в страната, показват че МРЗ не нараства адекватно и устойчиво спрямо производителността на труда и средната работна заплата, тъй като нарастването на МРЗ изпреварва нарастването на Производителността на труда. За разглеждания период 2010 – 2021/2022 г. – МРЗ и СРЗ изпреварват ръста на производителността на труда, като МРЗ изпреварва ръста на нарастването на средните заплати, както общо за страната, така и спрямо възнагражденията в частния сектор.

В България е налице постоянно нарастване на относителния дял на минималната работна заплата (МРЗ) спрямо измерената годишна производителност на човек, както по отношение на произведения brutен вътрешен продукт (БВП), така и по отношение на brutната добавена стойност (БДС).

За България е налице тенденция на постоянно повишаване на дела на компенсацията на заетите спрямо БВП, като разликата между 2005 и 2021 е 11,8 процентни пункта. Най-голямата разлика е между 2007 и 2021 г. – 13,3 процентни пункта. Ясно се вижда конвергенцията между случая в България и тези при ЕС27, ЕС28 и Еврозоната, което потвърждава тезата, че що се отнася до преразпределителните механизми и до дела на компенсацията на заетите от БВП, България се е представила отлично през последните 17 години.

Ръстът на минималната работна заплата (МРЗ) изпреварва ръста на нарастването на средните заплати, както общо за страната, така и спрямо възнагражденията в частния сектор.

Ако работим в сравнителен план, България съвсем не е „на опашката“ по

показателя МРЗ / СРЗ. Последното показва, че има смисъл в предложението България да възприеме определянето на минималната си работна заплата като процент от средната работна заплата (СРЗ), отговарящ на средния за страните от Европейския съюз.

По съотношението между минималната работна заплата и брутният вътрешен продукт на един зает в страните от ЕС, които имат регламентирана минимална работна заплата, ако отчетем съществуването на „класовете“, България излиза на първо място.

Изложените данни сочат, че първостепенната задача през българската икономика и пред политиката по доходите е увеличаването на БВП, което може да бъде следствие на първо място от повишаването на производителността на труда. Последното, разбира се трябва да бъде дело и на работници и на работодатели, като бъде подпомагано от адекватна държавна политика на подкрепа на конкурентоспособността на българската икономика.

Приложение №1 а) Размер на съотношението на компенсацията на заетите към БВП за европейските страни в периода 2005-2016 (данни на Евростат)

№	Държава	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016 - 2005
1	Турция	25,1	24,9	25,8	25,8	26,9	26,9	26,4	27,7	27,8	28,7	29,1	32,0	6,9
2	Сев. Македония	34,3	35,2	31,8	33,6	35,9	35,8	34,9	35,0	31,9	33,4	33,1	33,9	-0,4
3	Ирландия	38,6	39,1	40,2	43,4	43,6	41,6	39,9	39,4	39,1	37,4	29,4	30,5	-8,1
4	Гърция	34,3	33,5	33,7	34,3	35,7	35,9	36,6	36,0	34,6	35,3	35,0	36,1	1,8
5	Румъния	38,9	38,1	36,8	39,3	37,8	36,0	33,1	32,7	31,9	32,6	32,2	35,3	-3,6
6	Полша	36,9	36,6	36,9	38,7	37,7	37,8	37,0	37,2	37,4	37,7	37,1	38,2	1,3
7	Словакия	36,5	35,9	35,4	35,4	37,6	36,4	36,5	36,6	36,9	37,5	38,0	39,4	2,9
8	Италия	38,2	38,4	38,3	39,2	40,4	39,9	39,5	39,6	39,5	39,2	39,4	39,3	1,1
9	Чехия	39,9	39,7	39,5	40,3	40,0	41,1	41,3	42,1	41,9	41,4	40,9	41,7	1,8
10	България	33,7	32,7	32,2	33,6	35,4	36,3	35,2	36,6	39,5	40,7	40,8	41,2	7,5
11	Малта	43,3	43,9	43,5	43,5	44,6	42,1	44,3	44,1	43,5	42,5	41,0	42,7	-0,6
12	Унгария	44,7	44,2	44,5	44,3	44,0	43,4	43,4	44,4	43,7	42,6	41,7	42,8	-1,9
13	Литва	40,6	42,7	42,4	43,9	44,5	40,9	39,2	38,8	39,2	39,9	41,9	43,7	3,1
14	Португалия	47,7	46,8	46,2	46,8	47,7	47,2	46,3	44,8	44,7	44,1	43,6	43,5	-4,2
15	Кипър	43,1	43,3	43,6	44,1	47,8	47,5	48,1	48,2	46,4	45,2	44,2	43,3	0,2
16	Латвия	40,2	41,3	44,2	48,2	46,9	42,6	40,7	39,9	41,5	42,7	44,3	45,8	5,6
17	Хърватско	47,9	47,2	47,4	47,6	49,5	47,7	46,8	46,7	45,7	46,0	45,7	45,4	-2,5
18	Испания	47,7	47,7	48,3	50,1	50,9	49,1	48,3	46,7	45,8	45,9	45,7	45,2	-2,5

19	Швеция	45,0	44,3	44,9	45,8	47,2	45,2	45,9	47,5	47,9	47,7	46,6	47,2	2,2
20	ЕС (28 държави)	47,0	46,7	46,5	47,1	48,6	47,7	47,4	47,6	47,6	47,4	47,1	47,2	0,2
21	Люксембург	48,7	47,0	46,5	48,9	51,8	46,5	47,6	47,1	46,8	46,4	46,3	46,2	-2,5
22	Еврозона (19)	46,7	46,3	46,0	46,9	48,5	47,9	47,6	47,9	47,9	47,8	47,4	47,5	0,8
23	Австрия	46,0	45,8	45,4	46,2	47,6	46,9	46,5	47,2	47,7	47,7	47,5	47,6	1,6
24	Финландия	47,3	47,4	46,3	47,5	50,2	48,9	48,7	49,7	49,3	48,8	48,3	47,7	0,4
25	Норвегия	40,9	40,2	42,1	41,7	46,1	44,4	43,8	44,1	45,0	45,9	47,8	48,8	7,9
26	Нидерландия	48,5	47,3	47,4	48,1	50,5	48,8	49,1	49,6	49,2	48,9	47,9	48,1	-0,4
27	Естония	43,8	43,8	45,3	49,9	50,5	46,6	44,7	44,6	45,1	45,7	47,3	47,7	3,9
28	Словения	50,0	49,6	49,0	49,9	52,0	52,3	51,1	51,0	49,6	48,9	48,7	49,4	-0,6
29	Обед. Кралство	50,0	50,6	51,0	50,7	52,4	50,5	49,9	49,3	49,5	48,5	48,4	48,5	-1,5
30	Белгия	49,1	49,1	49,0	50,4	51,5	50,9	51,4	51,7	51,8	51,2	49,9	49,2	0,1
31	Германия	49,8	48,7	47,6	48,5	50,6	50,4	50,1	51,1	51,4	51,3	51,6	51,8	2,0
32	Франция	51,0	50,8	50,4	50,6	52,2	52,1	51,9	52,3	52,4	52,4	52,1	52,1	1,1
33	Дания	50,5	50,5	51,9	52,7	54,9	52,7	52,3	51,6	51,5	51,4	51,5	51,4	0,9
34	Исландия	55,3	56,9	57,2	52,3	46,7	46,1	48,1	49,0	49,6	49,9	50,1	51,6	-3,7
35	Лихтенщайн	б. д.	б. д.	б. д.	б. д.	б. д.	б. д.	б. д.	б. д.	57,0	56,5	56,5	55,9	б. д.
36	Швейцария	56,8	55,8	55,1	55,6	58,0	54,9	55,9	56,6	56,9	56,8	57,6	57,5	0,7

Приложение №2

Сравнение на съотношението на компенсацията на застите спрямо БВП при ЕС27, ЕС28, Еврзоната и Р. България в периода 2005-2016 (по данни на Евростат)

№	Държава	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016 -2005
1	България	33,7	32,7	32,2	33,6	35,4	36,3	35,2	36,6	39,5	40,7	40,8	41,2	7,5
2	ЕС (27 държави)	46,7	46,4	46,2	46,8	48,3	47,3	47,0	47,3	47,3	47,2	46,8	47,0	0,3
3	Разлика с България	13,0	13,7	13,9	13,2	12,9	11,0	11,8	10,7	7,8	6,5	6,0	5,8	
4	ЕС (28 държави)	47,0	46,7	46,5	47,1	48,6	47,7	47,4	47,6	47,6	47,4	47,1	47,2	0,2
5	Разлика с България	13,3	14,0	14,2	13,5	13,2	11,4	12,2	11,0	8,1	6,7	6,3	6,0	
6	Еврозона (19)	46,7	46,3	46,0	46,9	48,5	47,9	47,6	47,9	47,9	47,8	47,4	47,5	0,8
7	Разлика с България	13,0	13,6	13,8	13,3	13,1	11,6	12,4	11,3	8,4	7,1	6,6	6,3	

Сравнение на съотношението на компенсацията на застите спрямо БВП при ЕС27, ЕС28, Еврзоната и Р. България в периода 2005-2021 (по данни на Евростат)

№	Държава	2005	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021 -2005
1	България	33,7	35,2	36,6	39,5	40,7	40,8	41,2	42,5	43,9	43,5	45,5	45,5	11,8
2	ЕС (27 държави)	46,7	47,0	47,3	47,3	47,2	46,8	47,0	47,0	47,3	47,4	48,7	47,7	1,0
3	Разлика с България	13,0	11,8	10,7	7,8	6,5	6,0	5,8	4,5	3,4	3,9	3,2	2,2	
4	ЕС (28 държави)	47,0	47,4	47,6	47,6	47,4	47,1	47,2	47,2	47,6	47,7	б.д.	б.д.	б.д.
5	Разлика с България	13,3	12,2	11,0	8,1	6,7	6,3	6,0	4,7	3,7	4,2	б.д.	б.д.	б.д.
6	Еврозона (19)	46,7	47,6	47,9	47,9	47,8	47,4	47,5	47,5	47,8	48,0	49,3	48,4	1,7
7	Разлика с България	13,0	12,4	11,3	8,4	7,1	6,6	6,3	5,0	3,9	4,5	3,8	2,9	

Приложение №3

Сравнение на СРЗ / МРЗ за страните от ЕС, които имат регламентирана минимална месечна работна заплата за 2017 година

Средното съотношение между МРЗ и СРЗ в ЕС (в държавите, където има регламентирана месечна минимална работна заплата) през 2017 година е 43 на сто. В България, с отчитането на задължителното средно доплащане за прослужено време за периода 01.01.2017 - 31.12.2017 (ПМС № 141/13.07.2017 г.) съотношението МРЗ/СРЗ е:

$MPZ / CPZ = (460 \times 1,111) / 1006 = 511,06 / 1006 = 0,5080$. Тоест МРЗ е 51 % от СРЗ.

(Размери на МРЗ и на СРЗ в левове).

Направената корекция на размера на МРЗ е опит да се избегне сравняването на нетна (МРЗ) с брутна (СРЗ) работна заплата. Ако не направим корекцията ще получим:

$MPZ / CPZ = 460 / 1006 = 0,4572$. Тоест МРЗ е 46 % от СРЗ. Тогава България остава на трето място след Гърция и Франция, в „пакет“ с Нидерландия и Белгия, където МРЗ е също 46% от СРЗ.

Обръщаме внимание, че данните за Испания, Франция, Люксембург, Нидерландия и Португалия са сверени с базата данни на Trading Economics, където са дадени брутни минимални работни заплати.

Вижда се, че ако отчетем, макар и приблизително допълнителните възнаграждения, които се начисляват средно върху МРЗ в България, страната ни става европейски лидер за 2017 година по размер на съотношението МРЗ / СРЗ. Подобна би била картината и за другите години. Тук просто е показано, че съотношението СРЗ / МРЗ в България не от вчера е напълно задоволително.

**Съотношение на минималната месечна брутна заплата
спрямо средната месечна заплата за държавите от ЕС, които имат
регламентирана задължителна минимална месечна заплата
(размери на МРЗ и СРЗ в EURO)**

№		Държава	Миним. заплата	Средна месеч. заплата	МРЗ / СРЗ
1	AT	Австрия	не участва в изчислението	2555	не участва в изчислението
2	BE	Белгия	1501,82	3261	0,4605
3	BG	България	261,30	514,36	0,5080
4	CRO	Хърватско	407	1055	0,3858
5	CY	Кипър	не участва в изчислението	1779	не участва в изчислението
6	CZ	Чехия	360	1008	0,3571

7	DE	Германия	не участва в изчислението	3695	не участва в изчислението
8	DK	Дания	не участва в изчислението	5217	не участва в изчислението
9	EE	Естония	430	1182	0,3638
10	EL	Гърция	580,08	1127	0,5147
11	ES	Испания	648,60	2143	0,3027
12	FI	Финландия	не участва в изчислението	3380	не участва в изчислението
13	FR	Франция	1445,38	2874	0,5029
14	HU	Унгария	353	938	0,3763
15	IE	Ирландия	не участва в изчислението	3050	не участва в изчислението
16	IT	Италия	не участва в изчислението	2514	не участва в изчислението
17	LT	Латвия	370	945	0,3915
18	LV	Литва	350	823	0,4253
19	LU	Люксембург	1757,56	4212	0,4172
20	MT	Малта	не участва в изчислението	1253	не участва в изчислението
21	NL	Нидерландия	1435,20	3073	0,4670
22	PL	Полша	430	981	0,4383
23	PT	Португалия	485	1187	0,4086
24	RO	Румъния	276	721	0,3828
25	SE	Швеция	не участва в изчислението	3265	не участва в изчислението
26	SK	Словакия	405	901	0,4495
27	SI	Словения	790,73	1654	0,4781
28	UK	Об. крал.	не участва в изчислението	2700	не участва в изчислението

Факт е, че в индивидуален план, примерно през 2017 г., България има най-високото съотношение МРЗ / СРЗ сред страните от ЕС, където има регламентирана минимална месечна работна заплата

**Изчисляване на средно претеглена брутна минимална месечна работна
заплата за страните от ЕС (размери на МРЗ в EURO)**

№		Държава	Миним. заплата	МРЗ x брой заети	Брой заети
1	AT	Австрия	няма	-	4400100
2	BE	Белгия	1501,82	7469301770	4973500
3	BG	България	240	796402080	3318342
4	CRO	Хърватско	407	750961398	1845114
5	CY	Кипър	няма	-	613733
6	CZ	Чехия	360	1911564000	5309900
7	DE	Германия	8,50 EUR за час	-	42160400
8	DK	Дания	няма	-	2932900
9	EE	Естония	430	293733000	683100
10	EL	Гърция	580,08	2788792608	4807600
11	ES	Испания	648,60	14867209200	22922000
12	FI	Финландия	няма	-	2688900
13	FR	Франция	1445,38	42606044412	29477400
14	HU	Унгария	353	1594995200	4518400
15	IE	Ирландия	9,15 EUR за час	-	2167200
16	IT	Италия	няма	-	25498000
17	LT	Латвия	370	367854000	994200
18	LV	Литва	350	538205150	1537729
19	LU	Люксембург	1757,56	484910804	275900
20	MT	Малта	168,01 EUR за седм.	-	189081
21	NL	Нидерландия	1435,20	12819924000	8932500
22	PL	Полша	430	7476883000	17388100
23	PT	Португалия	485	2519672000	5195200
24	RO	Румъния	276	2629650996	9527721
25	SE	Швеция	няма	-	5225100
26	SK	Словакия	405	1109052000	2738400
27	SI	Словения	790,73	796897694	1007800
28	UK	Обединено кралство	9,5 EUR за час	-	32951600
				101822053312	125452906

Австрия, Кипър, Дания, Финландия, Италия и Швеция не участват в изчисляването на средно претеглените стойности на МРЗ и на СРЗ, защото в тези страни няма въведена задължителна минимална месечна заплата. Германия, Ирландия и Обединеното кралство не

са включени в изчисленията, защото там няма въведена минимална месечна работна заплата, а минимално заплащане за час. Малта не е включена в изчисленията, защото там няма въведена минимална месечна работна заплата, а минимално заплащане за седмица.

Източници:

Евростат;

Fric Karel, Statutory minimum wages in the EU 2016, EurWORK – European Observatory of Working Life, 29 January 2016, <https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/articles/working-conditions-industrial-relations/statutory-minimum-wages-in-the-eu-2016>

Данните за Испания са сверени и с: Trading Economics, Spain Gross Minimum Monthly Wage, <http://www.tradingeconomics.com/spain/minimum-wages>

Данните за Франция са сверени и с: Trading Economics, France Gross Minimum Monthly Wage, <http://www.tradingeconomics.com/france/minimum-wages>

Данните за Люксембург са сверени и с: Trading Economics, Luxembourg Gross Minimum Monthly Wage, <http://www.tradingeconomics.com/luxembourg/minimum-wages>

Данните за Нидерландия са сверени и с: Trading Economics, Netherlands Gross Minimum Monthly Wage, <http://www.tradingeconomics.com/netherlands/minimum-wages>

За Португалия, минималната работна заплата е в сила за целия период от януари 2010 до месц юни 2015 включително. Данните за Португалия са сверени и с: Trading Economics, Portugal Gross Minimum Monthly Wage, <http://www.tradingeconomics.com/portugal/minimum-wages>

Окончателен резултат за средно претеглената брутна минимална месечна работна заплата за страните от ЕС

MP3 – Минимална месечна работна заплата за отделна държава от ЕС.

MP3 ср. претег. – Средно претеглена минимална месечна работна заплата за държавите от ЕС, които имат задължителна МЕСЕЧНА минимална работна заплата.

БЗ – Брой заети в отделна държава – член на ЕС.

$$\Sigma (\text{MP3} \times \text{БЗ}) = 101806092087$$

$$\Sigma \text{БЗ} = 125452906$$

$$\text{MP3 ср. претег.} = \Sigma (\text{MP3} \times \text{БЗ}) / \Sigma \text{БЗ} = 101822053312 / 125452906 = 811,6357 \text{ EUR}$$

Изчисляване на средно претеглена средна месечна работна заплата за страните от ЕС

№		Държава	Средна месечна заплата	CP3 x БЗ	Брой заети
1	AT	Австрия	2555	не участва в изчислението	4400100
2	BE	Белгия	3261	16218583500	4973500
3	BG	България	521	1728856182	3318342
4	CRO	Хърватско	1055	1946595270	1845114
5	CY	Кипър	1779	не участва в изчислението	613733

6	CZ	Чехия	1008	5352379200	5309900
7	DE	Германия	3695	не участва в изчислението	42160400
8	DK	Дания	5217	не участва в изчислението	2932900
9	EE	Естония	1182	807424200	683100
10	EL	Гърция	1127	5418165200	4807600
11	ES	Испания	2143	49121846000	22922000
12	FI	Финландия	3380	не участва в изчислението	2688900
13	FR	Франция	2874	84718047600	29477400
14	HU	Унгария	938	4238259200	4518400
15	IE	Ирландия	3050	не участва в изчислението	2167200
16	IT	Италия	2514	не участва в изчислението	25498000
17	LT	Латвия	945	939519000	994200
18	LV	Литва	823	1265550967	1537729
19	LU	Люксембург	4212	1162090800	275900
20	MT	Малта	1253	не участва в изчислението	189081
21	NL	Нидерландия	3073	27449572500	8932500
22	PL	Полша	981	17057726100	17388100
23	PT	Португалия	1187	6166702400	5195200
24	RO	Румъния	721	6869486841	9527721
25	SE	Швеция	3265	не участва в изчислението	5225100
26	SK	Словакия	901	2467298400	2738400
27	SI	Словения	1654	1666901200	1007800
28	UK	Об. крал.	2700	не участва в изчислението	32951600
				234595004560	125452906

Окончателен резултат за средно претеглената средна месечна работна заплата за страните от ЕС

CP3 – Средна месечна работна заплата за отделна държава от ЕС.

CP3 ср. претег. – Средно претеглена средна месечна работна заплата за държавите от ЕС, които имат задължителна МЕСЕЧНА минимална работна заплата.

БЗ – Брой заети в отделна държава – член на ЕС.

$$\Sigma (CP3 \times БЗ) = 234595004560$$

$$\Sigma \text{ БЗ} = 125452906$$

$$\text{CP3 ср. претег.} = \Sigma (\text{CP3} \times \text{БЗ}) / \Sigma \text{ БЗ} = 234595004560 / 125452906 = 1869,9846$$

EUR

По-горе беше изчислено, че:

$$\text{MP3 ср. претег.} = \Sigma (\text{MP3} \times \text{БЗ}) / \Sigma \text{ БЗ} = 101822053312 / 125452906 = 811,6357 \text{ EUR}$$

$$\text{MP3 ср. претег.} / \text{CP3 ср. претег.} = 811,6357 / 1869,9846 = \mathbf{0,43403}$$

Приложение №4 а)

Минимална работна заплата в евро за страните от Централна и Източна Европа за периода 1999 – 2007 г.

Година	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
България	34,26	38,35	43,65	51,24	56,52	61,35	76,69	81,81	92,03	112,49	122,71	122,71	122,71
Румъния	27,46	34,29	56,64	52,38	66,38	68,92	86,04	92,43	124,44	137,31	149,16	137,3	157,89
Унгария	90,13	98,02	164,18	204,14	187,54	210,65	230,55	220,58	266,10	293,08	263,30	256,99	293,11
Латвия	80,49	87,78	111,30	100,18	107,87	121,77	114,93	129,29	172,34	227,05	255,83	253,77	281,97
Хърватско	-	-	-	-	-	-	-	-	-	379,60	386,91	390,94	380,18
Естония	79,89	89,48	102,28	118,24	138,05	158,50	171,92	191,73	230,08	278,02	278,02	278,02	278,02
Чехия	98,85	126,33	148,02	194,76	196,38	210,99	239,26	279,19	278,57	334,83	309,10	311,39	328,61
Полша	160,18	167,32	225,55	187,20	178,67	182,16	210,21	221,72	248,43	335,99	286,81	317,58	347,34
Словакия	79,42	93,81	104,11	112,02	134,06	152,48	169,21	179,92	225,96	268,17	295,50	307,70	317,00
Литва	104,05	112,61	126,75	124,54	124,54	144,81	159,29	173,77	202,73	231,70	231,70	231,70	231,70
Словения	347,72	371,40	386,49	417,87	443,01	464,54	490,67	511,62	521,80	566,50	589,19	597,43	748,10

Минимална работна заплата в евро за страните от Централна и Източна Европа за периода 2008 – 2020 г.

Съотношение МРЗ / БВП per capita за 2020 г.

Година	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	БВП per capita 2020	МРЗ / БВП
2020	34,26	38,35	43,65	51,24	56,52	61,35	76,69	81,81	92,03	112,49	122,71	122,71
България	148,28	158,5	173,84	194,29	214,75	235,2	260,76	286,33	311,89	332,34	531,67	0,5866
Румъния	157,26	179,36	295,34	234,77	276,34	318,52	407,45	439,35	460,77	466,72	734,17	0,6276
Унгария	323,17	332,37	328,16	333,41	350,09	412,66	418,47	460,74	451,51	476,00	1056,67	0,4273

Латвия	287,07	284,74	320,00	360,00	370,00	380,00	430,00	430,00	430,00	500,00	1012,50	0,4247
Хърватско	374,31	400,67	398,31	398,90	414,45	442,09	465,72	506,94	536,60	567,32	976,67	0,5494
Естония	290,00	320,00	355,00	390,00	430,00	470,00	500,00	540,00	584,00	584,00	1250,83	0,4669
Чехия	312,01	308,30	309,62	337,58	364,90	419,90	468,87	524,62	546,00	596,36	1445,00	0,3779
Полша	353,04	368,87	404,16	417,55	417,02	473,27	480,20	529,46	583,48	619,46	1058,33	0,5513

Приложение №4 б)

Минимална работна заплата в евро за страните от „Стара“ Европа за периода 1999 – 2007 г.

Година	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
България	34,26	38,35	43,65	51,24	56,52	61,35	76,69	81,81	92,03	112,49	122,71	122,71	122,71
Гърция	512,13	533,93	551,70	582,00	606,52	630,77	667,68	709,71	767,55	794,02	862,82	862,82	876,62
Португалия	356,72	371,27	389,89	406,01	416,03	425,95	437,15	449,98	470,17	497,00	525,00	554,17	565,83
Малта	482,98	509,59	547,76	557,45	539,56	547,69	561,53	584,24	601,90	617,21	634,88	659,92	664,95
Испания	485,71	495,60	505,69	515,90	526,40	572,60	598,5	631,05	665,70	700,00	728,00	738,85	748,30
Франция	1049,49	1083,29	1127,23	1154,27	1215,11	1286,09	1217,88	1254,28	1280,07	1321,02	1337,70	1343,77	1365,00
Великобритания	902,03	936,26	1011,44	1109,29	998,27	1107,72	1186,59	1200,69	1310,09	1149,89	995,28	1169,49	1083,60
Германия	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Белгия	1095,89	1095,89	1140,24	1163,02	1186,31	1186,31	1210,00	1234,00	1283,00	1335,80	1387,50	1387,50	1443,54
Нидерландия	1078,40	1110,80	1180,40	1231,80	1264,80	1264,80	1264,80	1284,60	1317,00	1356,60	1398,60	1416,00	1435,20
Ирландия	-	944,71	1008,93	1008,93	1073,15	1183,00	1292,85	1292,85	1461,85	1461,85	1461,85	1461,85	1461,85
Люксембург	1162,08	1220,88	1290,21	1322,47	1368,74	1402,96	1466,77	1503,42	1570,28	1609,53	1682,76	1724,81	1757,56

Минимална работна заплата в евро за страните от „Стара“ Европа за периода 2008 – 2021 г.
Съотношение МРЗ / БВП per capita за 2020 г.

Година	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	БВП per capita 2020	МРЗ / БВП
България	148,28	158,5	173,84	194,29	214,75	235,2	260,76	286,33	311,89	332,4	531,67	0,5866
Гърция	683,76	683,76	683,76	683,76	683,76	683,76	683,76	758,33	758,33	758,33	1347,50	0,5628
Португалия	565,83	565,83	565,83	589,17	618,33	649,83	676,67	700,00	740,83	775,83	1422,50	0,5208
Малта	685,14	702,82	717,95	720,46	728,04	735,63	747,54	761,97	777,10	784,68	1698,33	0,4576
Испания	748,30	752,85	752,85	756,70	764,40	825,65	858,55	1050,00	1108,33	1108,33	1862,50	0,5951
Франция	1425,67	1430,22	1445,38	1457,52	1466,62	1480,27	1498,47	1521,22	1539,42	1554,58	2550,83	0,6035
Великобритания	1244,42	1189,92	1301,31	1509,70	1443,44	1413,58	1467,19	1517,11	1583,31	1583,31	2742,50	0,5773
Германия	-	-	-	-	1440,00	1498,00	1498,00	1557,00	1584,00	1585,00	2859,17	0,5540
Белгия	1472,42	1501,82	1501,82	1501,82	1531,93	1562,69	1562,59	1593,81	1625,72	1625,72	2829,17	0,5746
Нидерландия	1456,20	1477,80	1495,20	1507,80	1537,20	1565,40	1594,20	1635,60	1680,00	1701,00	3346,67	0,5020
Ирландия	1461,85	1461,85	1461,85	1461,85	1546,35	1563,25	1613,95	1656,20	1706,90	1723,80	5248,33	0,3252
Люксембург	1801,49	1874,19	1921,03	1922,96	1922,96	1998,59	1998,59	2089,75	2141,99	2201,93	6854,17	0,3125

За България, ако отчетем съществуването на „класовете“ 1,1 x (МРЗ / БВП) = 1,1 x 0,5866 = 0,6453. По този начин, ние излизаме безапелационно на първо място.

Ако не се отчитат „класовете“, ние сме на трето място след Румъния, Испания и Франция, при това с малка разлика. Като типология, съотношението МРЗ/БВП за България се отнася за „Стара Европа“, а не за „Нова Европа“, колкото и парадоксално да звучи това.

БВП per capita е изчислено за един месец по данни на Евростат.

Забележки: Таблиците са съставени по данни на Евростат. Данните за 2021 г., са към 29 септември 2021 г.

Приложение №5

Минимална месечна работна заплата спрямо средната брутна работна заплата по данни на Евростат в проценти

Държава	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Belgium	46,1	45,5	44,0	43,6	43,0	43,1	43,1	42,5	:	:
Bulgaria	37,9	39,2	40,5	41,0	43,1	43,2	43,3	43,2	43,9	:
Czechia	31,6	32,6	32,8	34,4	35,5	37,1	38,2	39,0	42,0	:
Germany	:	:	:	42,1	41,2	42,2	41,0	41,3	41,5	42,0
Estonia	33,0	34,1	35,9	37,2	38,3	41,5	40,1	38,5	42,6	:
Ireland	45,2	44,6	44,6	44,0	45,8	45,6	46,1	45,9	46,1	:
Greece	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Spain	36,4	36,1	36,0	35,6	36,0	38,7	39,7	47,8	53,2	:
France	47,1	46,9	46,4	46,1	46,8	46,7	46,5	46,8	:	:
Croatia	37,0	37,5	38,8	39,4	41,9	42,3	45,9	48,1	48,5	:
Latvia	43,4	42,0	44,1	46,4	45,3	43,0	44,7	41,6	39,5	:
Lithuania	42,0	48,3	46,4	47,0	50,6	48,2	46,5	46,5	46,4	:
Luxembourg	49,5	50,4	50,3	49,5	48,9	49,3	49,4	50,0	50,0	48,8
Hungary	42,5	43,3	43,3	43,2	43,4	44,5	43,7	42,4	41,8	:
Malta	46,7	47,5	46,9	48,0	47,8	45,1	43,7	45,7	43,3	51,0
Netherlands	43,3	43,3	43,2	42,7	43,3	43,7	43,7	43,7	:	:
Poland	43,5	44,6	45,3	45,5	46,3	47,1	46,0	46,1	50,5	:
Portugal	42,9	42,7	44,1	43,7	45,4	47,7	49,0	49,8	50,8	52,5
Romania	34,1	36,3	38,5	40,5	43,6	47,0	47,9	47,4	:	:
Slovenia	52,2	53,2	52,8	52,4	51,7	51,3	51,7	52,5	53,6	:
Slovakia	35,6	36,0	35,4	36,9	37,7	38,5	39,7	40,7	43,6	:
United Kingdom	39,6	39,3	40,2	41,0	44,1	44,5	44,8	45,5	:	:

Montenegro	:	39,0	39,5	39,9	39,8	39,6	39,4	45,2	41,9	:
Albania	:	:	46,8	49,8	50,2	54,2	56,2	55,5	61,4	:
Serbia	46,6	45,0	44,0	44,8	42,7	44,2	49,4	48,8	49,8	:
Turkey	:	:	62,1	:	:	:	54,2	:	:	:

За България съотношението МРЗ / СРЗ е равно на 43,9 % за 2020 година. 1,1 x 43,9 = 48,29 %

**ЗАПЛАТИТЕ В БЪЛГАРИЯ –
ПРОБЛЕМЪТ НЕ Е В ПРЕРАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО,
А В ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТТА**

Доц. д-р Теодор Дечев

ГОДИШНИК

на Колеж по туризъм – Благоевград

Том 1

2022

ANNUAL

of the College of Tourism – Blagoevgrad

Volume 1

2022

Формат: 170 / 260 милиметра

Редактор: Д. Николиева

Коректор: С. Кирилов

Предпечат: ИК „Свят. Наука“

Корица: ИК„Свят. Наука“

Доц. д-р Теодор Дечев е завършил ВИАС през 1984 г. През 2003 г. се дипломира като магистър по политология в СУ „Св. Климент Охридски“. От 2005-а до 2007 г. е докторант на свободна подготовка в Института по социология при БАН, а от 2007 г. е доктор по социология.

В периода 1998-2001 г. е зам.-министър на труда и социалната политика в кабинета на Иван Костов, където министър на труда е Иван Нейков.

В периода от 2003 до началото на 2012 г. е зам.-председател и председател на ССИ и член на Националния съвет за тристранно сътрудничество (НСТС). От 2014 г. до днес е директор „Индуриални политики“ в Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ). През 2002-2003 г. е експерт на Европейската комисия по въпросите на социалния диалог, в периода 2003-2005 г. е член на Икономическия и социален съвет на РБ.

От 2016 г. е редовен доцент във Висшето училище по сигурност и икономика (ВУСИ), гр. Пловдив, преподава и в УНСС, София. Преподавал е също в НБУ, ВТУ „Кирил и Методий“ и УНСС. Преподава социология, етносоциология, индустриални отношения и социален диалог, индустриални отношения и сигурност, етнически конфликти и противодействие на конвенционалната престъпност.

Автор е на над 40 научни публикации в сферата на строителните конструкции и на над 80 труда по социология, политология, индустриални отношения, етнически конфликти и международна сигурност. Най-известните му самостоятелни книги са: „Гъвкави форми на работа“ и (пост)индустриални отношения в Централна и Източна Европа“; „Социалният диалог в частния охранителен сектор“; „Взаимодействие между институциите и индустриални отношения“; „Индустриални отношения и сигурност-социални концесии в колективното договаряне“; „Азербайджан и Туркменистан на газовата шахматна дъска“.

В съавторство е издал книгите: „Българските работодатели и жените в труда (диагностика на равнопоставеността по пол)“; „Social Dialogue and Employment of Women in the Field of Biomass Utilization in Bulgaria“; „Иновации в колективното договаряне. Европейски и български аспекти“.

Превежда от английски и руски език.

Блог в мрежата: „Панта Рей – всичко тече“.